

ENVIRONMENTÁLNÍ GRAMOTNOST ŽÁKŮ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE – APLIKOVATELNOST ZAHRANIČNÍCH VÝZKUMNÝCH NÁSTROJŮ

ENVIRONMENTAL LITERACY OF SECOND GRADE'S PUPILS OF ELEMENTARY SCHOOL IN THE CZECH REPUBLIC – THE APPLICABILITY OF FOREIGN RESEARCH TOOLS

Svobodová Silvie

Klíčová slova: environmentální gramotnost; reliabilita; validita; NEP; 2-MEV; NRS; EBS; RPJ

Key words: Environmental literacy; reliability; validity; NEP; 2-MEV; NRS; EBS; RPJ

Environmentální gramotnost lze dnes považovat za stěžejní cíl environmentální výchovy souhrnně pojímající její dílčí aspekty. Aktuální definice představuje její široké multidimenzionální pojetí, které lze shrnout do tří dimenzí, a to kognitivní, afektivní a konativní.

Komplexní výzkumy environmentální gramotnosti jsou spíše výjimkou. Naši i zahraniční výzkumníci se při jejím mapování a analýze nejčastěji orientují na afektivní dimenzi. Mezi nejznámější a opakovaně verifikované zahraniční nástroje pokrývající afektivní dimenzi patří NEP, unidimenzionální škála určující pozici respondenta mezi novým environmentálním a dominantním společenským pojetím světa, 2-MEV, dvoudimenzionální škála analyzující hodnoty dvou environmentálních postojů k životnímu prostředí, tj. antropocentrického a biocentrického, a NRS, škála zaměřená na problematiku vztahu člověka a přírody. Konativní dimenzi nebývá věnována příliš velká pozornost, případně jsou využívány škály EBS a RPJ.

Stěžejním cílem příspěvku je demonstrovat výsledky analýzy psychometrických vlastností zahraničních nástrojů pro zjišťování afektivní a konativní dimenze environmentální gramotnosti žáků 2. stupně základních škol. Na referenčním vzorku žáků českých škol byla verifikována validita a reliabilita nástrojů a identifikován vztah mezi oběma dimenzemi.

Sběr dat proběhl od podzimu 2017 do jara 2018 napříč republikou. Cílovou skupinou byli žáci 2. stupně ZŠ v ČR. Testována byla aplikovatelnost, validita a reliabilita, zahraničních výzkumných nástrojů NEP, 2-MEV, NRS, EBS a RPJ pro zjišťování vybraných aspektů environmentální gramotnosti žáků 2. stupně ZŠ v ČR. Data byla zpracována a analyzována standardními statistickými

metodami. Reliabilita škál byla testována výpočtem koeficientu Cronbachova α , pouze u škály EBS pomocí vzorce Kuder-Richardson 20. Souběžná kritériální validita nástrojů byla zjišťována jejich vzájemnou korelací.

U nástrojů pro afektivní dimenzi environmentální gramotnosti bylo dosaženo přijatelných hodnot reliability. Zatímco u těch pro konativní lze považovat za reliabilní pouze škálu RPJ na rozdíl od EBS. Obsahovou a konstruktovou validitu nástrojů lze s ohledem na jejich opakovaně úspěšné použití v mnoha výzkumech pokládat za prokázanou. Souběžnou kritériální validitu zaručují středně silné pozitivní korelace mezi škálami měřícími blízké konstrukty. Nástroje lze tedy s výjimkou škály EBS považovat za aplikovatelné pro zjišťování vybraných aspektů environmentální gramotnosti žáků 2. stupně ZŠ v ČR.

Abstract: This contribution demonstrates results of analysis of the foreign tool for detection of the affective (NEP, 2-MEV, NRS) and conative (EBS, RPJ) dimension of the environmental literacy of pupils at the second grade at the elementary schools in the Czech Republic, which were successfully verified both in our country and abroad. The data was collected from autumn of 2017 until spring of 2018 across all Czech Republic. The total number of respondents counted 2094. Standard statistical methods were used for data analysis and for detection of reliability and validity. All tested research tools may be considered valid and their reliability, except of the EBS scale, as acceptable, especially for tools aimed to affective dimension. So the tools may be considered applicable for detection of affective and conative dimension of the environmental literacy of pupils at the second grade at the elementary schools in the Czech Republic.

Literatura/References:

- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G., & Jones, R. E. (2000). *Measuring endorsement of the New Ecological Paradigm: a revised NEP scale*. The Journal of Social Issues, 56(3), 425–442. doi: 10.1111/0022-4537.00176.
- Johnson, B., & Manoli, C. C. (2008). *Using Bogner and Wiseman's Model of Ecological Values to measure the impact of an earth education programme on children's environmental perceptions*. Environmental Education Research, 14(2), 115–127. doi: 10.1080/13504620801951673.
- Nisbet, E. K., Zelenski, J. M., & Murphy, S. A. (2009). *The Nature relatedness scale. Linking individuals' connection with nature to environmental concern and be-havior*. Environment and Behavior, 41(5), 715–740. doi: 10.1177/0013916508318748.